

Türk - İslam Tarihi - I

1. İslam devletlerinde emniyet ve asayiş sağlama görevi teşkilata şurta adı verilmişti.

CEVAP A

2. Büveyhiler, köken itibarıyla İranlı olan Ebu Suça Büveyh tarafından 932'de kuruldu. İran'da egemenliklerini kurduktan sonra 945 yılında Abbasi halifesinin bulunduğu Bağdat'ı işgal ettiler. halife Müstekfi, Ahmet Büveyhi'yi emirü'l-ümera olarak atadı. Bundan sonra bir asrı aşkın bir süre Abbasi yönetiminde etkili oldular. Abbasi halifelerini tamamen kendi kontrolleri altına aldılar. Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey, 1055 yılında Bağdat'a girip Büveyhilerin iktidarına son verdi. Böylece Abbasi hanedanını da Büveyhilerden kurtardı. İran'daki Büveyhiler ise yedi sene daha iktidarını sürdürdü.

CEVAP D

3. Ahilik bir zanaat ve esnaf teşkilatı olup özellikle Türk İslam dünyasında yaygınlık kazanmıştır. İlk ahi teşkilatının Abbasi Halifesi en-Nasir li'dinillah (1180-1225) Zamanı'nda kurulduğu kabul edilir. Ancak daha IX. yüzyılda Karahanlılarda bu teşkilatın var olduğu bilinmektedir. XII. yüzyıldan itibaren Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve Osmanlılar Dönemi'nde önem kazanmış ve yaygınlaşmıştır. Bu teşkilatın kuruluşu ve ilkeleri, İslam kardeşliğini anlatan ve erken dönemlerde yazılan fütüvvetname gibi eserlere dayanır.

CEVAP D

4. Karahanlılar ve Büyük Selçuklular Dönemi'nde posta teşkilatında önemli gelişmeler olmuştur. Posta teşkilatı "ulak" ismiyle anılıyordu. Genel haberler kulelerde ateşler yakılarak duyuruluyordu. Osmanlılarda XVI. yüzyıla kadar atlı posta teşkilatı vardı; postacılar "koşucular" deniyordu. Bunlar ulak, tatar ve çapar olmak üzere üç sınıftan oluşuyordu. XVII. yüzyılda "Menzil Teşkilatı" adıyla postacılıkta yeni gelişmeler oldu. Büyük şehirlerde "Menzilhane" denilen özel posta evleri açıldı. I. Abdülhamid (1774-1789) Dönemi'nde posta teşkilatı "Tatar Ocağı" adıyla yenilendi. II. Mahmud Dönemi'nde 1821 yılında özel posta arabaları yapıldı. 23 Ekim 1840 tarihinde bugünkü PTT'nin temeli olan "Posta Genel Müdürlüğü" kuruldu.

CEVAP E

5. Batı dillerindeki Algebra, Arapça el-Cebr'in, Alchemy, Arapça el-kimya, Algoritma, ünlü matematikçi Musa el-Harezmi'nin isminden bozmadır.

CEVAP B

6. İslam medeniyetinin oluşumunda İslam dini, fethedilen toprakların kültürü ve Yunan, Hint, Türk ve İran medeniyetleri etkili olmuştur.

CEVAP E

7. Abbasi Halifesi Me'mun, etrafına topladığı bilginlerle Bağdat'ta ilk defa bir gözlemevi ve usturlab (astrolab) olarak bilinen aletlerle gözlemler yaptırmıştır. Daha sonra İslam dünyasının birçok şehrinde gözlem evleri yapılmış ve yeni gözlem aletleri icat edilmiştir.

CEVAP A

8. En önemli gözlem evlerinden birisi, İlhanlılar Dönemi'nde bugünkü Azerbaycan sınırları içinde kurulan Merağa Gözlemevidir. Hülagü Han bu rasathaneyi ünlü matematikçi ve gökbilimci Nâsirüddin Tûsî'nin isteğiyle 1256 yılında kurmuştur. Buranın müdürlüğünü uzun süre bu bilgin yapmıştır. Dönemin diğer ünlü bilginleri de orada görev yapmışlardır.

CEVAP E

9. Soruda verilen I. ve III. öncüller doğrudur. Pozitif bilimler ilk defa İslam dünyasında çıkmamıştır. Antik Yunan'da bu bilimlerin ortaya çıktığı bilinmektedir.

CEVAP D

10. Talas Savaşı'ndan sonra Türklerin Abbasilerle yakınlaşması, Türklerin İslamiyet'i benimsemesine müsait bir ortam hazırladı. Bu savaştan sonra İslamiyet, Türkler arasında daha geniş çapta yayıldı. Abbasilerin ikinci halifesi Cafer el-Mansur'la (754-775) birlikte Türkler, Abbasi Devleti'nde görev almaya başladı. Öte yandan oğlu Mehdi (775-785) de Soğd, Toharistan, Fergana, Uşrusana, Karluk, Dokuzoguz ve diğer bazı Türk hükümdarlarına elçiler göndererek onları İslam'a davet etti. Halife Me'mun (813-833) Aşağı Türkistan ve çevresinde İslamiyet'in yayılması için yoğun çaba sarfetti ve hükümdar ailelerini İslam'a davet etti.

CEVAP E

11. Emevilerin ırkçı politikaları ve Türkistan bölgesini savaş yoluyla ele geçirme isteği, Türkler arasında İslam'ın yayılmasını engellemiştir. İslam, dini hiçbir toplumun yaşam şekline ters değildir.

CEVAP C

12. Talas Savaşı'nda hem İslamiyet hem de Türkler zafer kazandı. Çin, iç buhranlara düşerek bir daha Türklerle müdahale edemedi. Bu savaş, Türkistan'da İslamiyet'in yayılmasına, Türk askerlerinin hilafet ordusuna girmesine, Türk milletinin İslamlaşmasına ve İslam dünyasına hâkim olmasına zemin hazırladı. Çin, Batı Türkistan üzerinde hâkimiyet kurma düşüncesinden vazgeçmek zorunda kaldı. Batı Türkistan'da siyasi bakımdan sarsılan Türk nüfuzu Talas Savaşı'nı müteakip yeniden kuruldu.

CEVAP A

Türk - İslam Tarihi - I

13. Talas Savaşı'nda Karluk, Yağma, Çiğil ve Tuhsi boyları Çinlilere karşı Arapları desteklemiştir.
CEVAP B
14. Orta Asya'da yaşayan Türkler İslamiyet'i kabul ettiklerinde yerleşik değillerdi. İslamiyet ilk önce göçebe Türkler arasında yayılmıştır.
CEVAP D
15. Anadolu'ya hâkim olan Selçuklu, Hindistan'a hâkim olan Gaznelilerdir. Dolayısıyla Anadolu ve Hint coğrafyasına İslamiyet, Türkler tarafından yayılmıştır. Batı Avrupa'ya ise Emeviler tarafından götürülmüştür.
CEVAP D
16. Tolunoğulları Devleti kurulmadan önce Mısır zaten İslam coğrafyasıydı. Diğer seçeneklerde verilen bilgiler doğrudur.
CEVAP B
17. Gazne Devleti 963 yılında kurulur, Muhammet İhşit Mısır'da kendi devletini 935 yılında kurar, 922 yılında İtil bölgesine İslamiyet yayılır.
CEVAP A
18. İbni Sina, Biruni, Farabi, Sabuncuoğlu Şerafettin Türk kökenli bilim adamı ve alimlerdir. İbni Rüşd ise Endülüslüdür ve Arap kökenlidir.
CEVAP D
19. Büyük Selçuklu Dönemi'nde yaşamış, Bağdat'taki Nizamiye Medresesinde baş müderrislik yapmış, Hücetü'l-İslam lakabıyla tanınan ünlü İslam âlimi ve mutasavvıfı İmam Gazali'dir. Hayatının bir kısmı Bâtınilerle mücadeleyle geçmiştir. Bunun için eserler yazmıştır. Fel-sefeyi reddetmiş, bunun için reddiyeler yazmıştır. Ancak İslam mantığının oluşmasında katkısı büyüktür.
CEVAP A
20. Tarihte bilinen ilk büyük Türk mutasavvıfı unvanını taşır. Tam adı Ahmed bin İbrâhim bin İlyâs Yesevî idi. Yesevîlik adı verilen tasavvufî akımının mimarı olan "Hazret-i Türkistan" namıyla da meşhur "Hâce Ahmed Yesevî" kurduğu Yesevîlik tarikatı ve Divan-ı Hikmet eseriyle Orta Asya'da Türkler arasında İslam dininin yayılmasına büyük katkı sağlamıştır.
CEVAP A
21. Satuk Buğra Han Nişaburlu Ebu'l-Hasan el-Kelemâtî gibi âlim ve sûfîlerin de etkisiyle artık Allah'tan başkasına tapmayacağını ve peygamberinin yolundan gideceğini belirtip Müslüman olur. Müslüman olduktan sonra Abdülkerim adını alan Satuk Buğra Kaşgar Han kendi ülkesinde İslam'ın yayılması için çaba sarf etmeye başlar.
CEVAP B
22. Hanefi mezhebi, İslam dininin Sünni (fıkıh) mezheplerinden biri. Hanefîlerin itikatta (inançta) mezhepleri ise Maturidilik'tir. İsmi, kurucusu Ebû Hanîfe'den (Numan bin Sabit) alır. Türkiye, Balkanlar, Türkistan, Afganistan, Mısır, Suriye, Ürdün, Bangladeş ve Pakistan'da yaygındır. Hanefi mezhebi dört Sünni mezhebin nüfus açısından en genişidir. Takipçileri tüm İslam aleminin yaklaşık %56'sını oluşturmaktadır. Hanefîlik günümüzde en çok bağlısı bulunan fıkıh mezhebidir.
CEVAP C
23. Talas Savaşı'ndan sonra Maveraünnehir bölgesinde yaşayan (Batı Türkistan) Türkler kitleler hâlinde İslamiyet'i kabul etmişlerdir.
CEVAP D
24. Abbasi tarafından Mısır'a vali olarak atanan Tolunoğlu Ahmet Bağdat'taki saltanat kavgalarından da yararlanarak 868 yılında bağımsızlığını ilan ederek Tolunoğulları Devleti'ni kurmuştur. Mısır'da kurulan ilk Türk devletidir. Mısır'da (Kuzey Doğu Afrika) bin yıl sürecek Türk hakimiyeti bu devletler başlamıştır. Bu devlete 905 yılında Abbasiler son vermiştir.
CEVAP B
25. A, B, D ve E seçeneklerinde verilen ifadeler doğrudur. Mısır'da kurulan ilk Türk devleti olan Tolunoğulları Devleti'ne 905 yılında Abbasiler son vermiştir.
CEVAP C
26. Muhammed bin Tugç, Unuçur ve Kafur İhşidiler Devleti'nin hükümdarlarındandır.
CEVAP B
27. Sorudaki I. ve II. öncüller İhşidilerle ilgilidir. III. öncül Tolunoğulları Devleti'yle ilgilidir.
CEVAP C

Türk - İslam Tarihi - II

1. X. ve XI. yüzyıllarda Doğu Avrupa'da hüküm süren Türk-İslam devleti İtil (Volga) Bulgarlarıdır.

CEVAP E

2. Arap tarihçi İbnü'l-Esir eserinde 960 yılında Karahanlı yurdunda 200.000 bin çadırdan oluşan Türk halkının Müslüman oluşunu anlatmıştır.

CEVAP C

3. 840 yılında Orta Asya'da kurulan Karahanlı Devleti'ne zamanla Hakaniye, İlighanlar, Buğra Hanlar, El Afrasiyap gibi isimler verilmiştir.

CEVAP A

4. Kaşgarlı Mahmut'un Divanü Lügati't-Türk adlı eserinde Alp Er Tunga'dan Afrasiyap olarak bahsedilmiştir.

CEVAP B

5. Talas Savaşı'na katılan Türk boyları Karahanlı Devleti'nin kurulmasında etkili olmuştur. Kıpçaklar daha çok Karadeniz'in kuzeyinde ya da Moğol idaresinde yaşadıkları için bu boyun Karahanlı'nın kurulmasında etkisinden söz edilemez.

CEVAP A

6. Türk-İslam devletleri içerisinde ikili teşkilatı Karahanlılar uygulamıştır. Diğer seçeneklerde var olan devletlerde ikili teşkilat uygulaması görülmemiştir.

CEVAP D

7. Karahanlılar Samani Şehzadesi Ebu Nasr'ın etkisiyle İslamiyet'i kabullenmişlerdir. Karahanlılarla ilgili diğer seçeneklerde verilen bilgiler doğrudur.

CEVAP E

8. Karahanlı Devleti'nin ilk başkenti Balasagun'dur, daha sonra başkent Kaşgar'a taşınmıştır.

CEVAP D

9. Karahanlı ve Akşitler adını hükümdarların kullandığı unvandan almıştır. Gazneliler ise adını kurulduğu yerden almıştır.

CEVAP C

10. İlk defa Türk-İslam eserlerinin ortaya çıktığı dönem Karahanlılar olduğu için, Türk-İslam medeniyetinin ve mimarisinin temellerini Karahanlılar atmıştır.

CEVAP B

11. İslam öncesi devlet anlayışı ülüş sisteminin Türk- İslam devletlerinde de devam etmesi, yönetimde İslam anlayışının etkili olmadığı anlamına gelmez. Oysaki Karahanlı, Gazneli, Selçuklu, Osmanlı devletlerinde şeri hukuk egemen olmuştur.

CEVAP B

12. Türk-İslam edebiyatının ilk örnekleri Karahanlılar Dönemi'ne aittir. Bu eserler Uygur alfabesi ve Hakaniye Türkçesi ile yazılmıştır. Divanü Lügati't- Türk eseri ise Arapçadan Türkçeye bir eserdir. Karahanlılar Dönemi'nde Orhun alfabesi kullanılmamıştır.

CEVAP C

13. Kümbet Türk-İslam dünyasına ait özgün mimari yapılarıdır, Türk çadır sanatının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Büyük din ve devlet adamlarının anıt mezarlarına kümbet adı verilmiştir. İlk örnekleri Selçuklulara aittir. Anadolu Selçukludan kalma günümüzde Kayseri, Sivas ve Konya'da kümbetler bulunmaktadır.

CEVAP C

14. Karahanlı Devleti tamamen Türk unsurlu bir coğrafyada hüküm sürdüğü için her alanda Türkçeyi kullanmıştır. Bu nedenle Karahanlılarda, Türkçenin gelişimi hızlı olmuştur.

CEVAP C

15. 1042 yılında Karahanlılar Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. 1211 yılında Karahitaylılar Doğu Karahanlıya, 1212 yılında Harzemşahlara Batı Karahanlıya son vermiştir.

CEVAP D

Türk - İslam Tarihi - II

16. Hanedan içinde çatışmaların yaşanması üzerine devlet 1042 tarihinde Batı ve Doğu Karahanlılar olarak ikiye ayrılmıştır. Doğu Karahanlıların başına Tamgaç Buğra Han, Batı Karahanlıların başına Ahmet Arslan Han geçmiştir.
CEVAP B
17. Karahanlı Devleti 840-1212 tarihleri arasında siyasal varlığını sürdürmüştür. İlhanlı Devleti ise 1256-1337 yılları arasında hüküm sürmüştür. İki devlet birbiri ile çağdaş değildir.
CEVAP E
18. Kutadgu Bilig eseri tasavvufi özellikte değildir. Diğer seçeneklerde verilen bilgiler doğrudur.
CEVAP C
19. Kaşgarlı Mahmut'un çalışmaları Orta Asya bölgesi ile ilgilidir. Divanü Lügati't-Türk'te Anadolu'daki yer adları yer almaz. Diğer seçeneklerde verilen bilgiler doğrudur.
CEVAP A
20. Divanü Lügati't-Türk, Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazıldığı için Karahanlı Türkçesi ile yazılmış Arapça bir sözlüktür.
CEVAP D
21. B, C, D ve E seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. İlk Türk destanı Satuk Buğra Han değil, Alp Er Tunga Destanı'dır.
CEVAP A
22. Büyük Selçuklu, Gazneli, Anadolu Selçuklu, Harzemşah, Tolunoğlu ve İhşit devletlerinde farklı etnik yapılar mevcuttu. Ancak Karahanlı Devleti tamamen Türk unsuruna dayanmıştır.
CEVAP C
23. Cengiz - Moğol Devleti 1196 - 1227 yılları arasında hüküm sürmüştür. Gaznelilerle çağdaş değildir.
CEVAP E
24. Gazne Devleti 963 yılında Samanoğullarına bağlı olarak kurulmuş, Sebük Tigin Zamanı'nda devlet tam bağımsızlığına kavuşmuş ve saltanat sistemi getirilmiştir. Bu nedenle devlete Sebük Tiginliler de denilmiştir.
CEVAP A
25. Gazneli Mahmut, Büveyhoğullarının baskısı karşısında kendisinden yardım isteyen Abbasi halifesine yardım etti. Halifeyi baskıdan kurtardı. Bu yardımı karşılığında Abbasi halifesi ona sultan unvanını verdi. Türk-İslam tarihinde sultan unvanını kullanan ilk hükümdar Gazneli Mahmut oldu.
CEVAP B
26. Gazneli Mahmut ve Tuğrul Bey Abbasi halifesini Şii Büveyhilerin baskısından kurtardığı için kendilerine halife tarafından unvanlar verilmiştir.
CEVAP B

Türk - İslam Tarihi - III

1. İslam dünyasının koruyuculuğu politikasını başlatan ilk Türk hükümdar Gazneli Mahmut'tur. Kendinden sonraki hükümdarlar döneminde de bu politika devam etmiştir.
CEVAP D
2. Gazne Devleti farklı etnik unsurlardan oluşmuştur. Bunun yanında Afgan, Gur, Hint, Türk Fars uluslarını barındırmış, bu durum devletin yıkılmasında etkili olmuştur.
CEVAP B
3. A, B, D ve E seçeneklerinde verilen ifadeler doğrudur. Ancak Dandanakan Savaşı, Tuğrul Bey ile Gazneli Mesut arasında yapılmıştır.
CEVAP C
4. Selçuk Bey'in ölümünden sonra yerine oğlu Arslan Bey geçti. Selçukluların gelişmesinden rahatsız olan Karahanlılar ve Gazneliler ittifak kurdular. Bu ittifak sonrasında Gazneli Mahmut, Hint seferleri için Arslan Bey'den yardım istemek bahanesiyle Arslan Bey'i Gazne şehrine davet etti. Ancak Arslan Bey, Gazneli Mahmut tarafından tutuklanarak Hindistan'daki Kalincar Kalesi'ne hapsedildi (1025). Yedi yıl sonra Arslan Bey burada öldü.
CEVAP B
5. A, B, C ve D seçeneklerindeki ifadeler doğrudur. Ancak Selçukluların İslam dünyasının koruyuculuğunu üstlenmesi 1055 yılında Tuğrul Bey'in Büveyhoğulları Devleti'ne son vererek halifeyi baskıdan kurtarması ile başlayacaktır.
CEVAP E
6. Sultan Mesut'un ölümünden sonra Gazneli Devleti'nde iç karışıklıklar daha da arttı. Zamanla Selçuklu Devleti'ne bağlanan Gaznelilerin varlığına Afganistan'ın yerli halkı olan Gurlular son verdiler. (1187)
CEVAP D
7. 840 yılında Kırgızların Uygurlara son vermesi sonucunda Uygur topraklarında Kırgız ve Karahanlı devletleri kurulmuştur.
CEVAP C
8. İlk Türk-İslam devletlerinden Karahanlılar hariç diğer Türk-İslam devletlerinin ordusu farklı unsurlardan oluşmuştur.
CEVAP B
9. İlk Türk - İslam devletlerinden sadece Karahanlılarda devlet işlerinde Türkçe resmî dil olarak kullanılmıştır. Gazneli ve Büyük Selçuklu da genellikle Farsça ve Arapçayı resmî işlerde kullanmıştır.
CEVAP B
10. Ordu genellikle hükümdar çadırının olduğu şehre verilen isimdir. Uygurlardaki Ordubalık gibi. Karahanlılarda, Balasagun ve Kaşgar'a bu nedenle Ordu denilmiştir.
CEVAP A
11. İlk defa Abbasilerde bulunan haciplik makamı Karahanlılarda da devam etmiştir. Bir saray görevlisi olan hacipler hükümdar ile halk ve divan üyeleri arasındaki yazışmaları düzenleyen kişilerdi. Hacıp, sultan ve vezirden sonra en yetkili üçüncü görevliydi. Hacıplerin başında hacibül-kebir veya has hacip denilen kişi bulunmaktaydı.
CEVAP B
12. İlk Türk-İslam devletlerinde atlı posta teşkilatında görevli olanlara eşkinci denilmiştir. Diğer seçeneklerde verilen eşleştirmeler doğrudur.
CEVAP D
13. Karahanlılar hastane için dârü'l-merdâ, merdâhâne ya da bîmâristân kavramlarını kullanmışlardır.
CEVAP C

Türk - İslam Tarihi - III

14. Yükneklî Edip Ahmet tarafından kaleme alınan ve ahlak, züht, takva kitabı olan Atabetü'l-Hakayık eseri Muhammed Dad Sipahsalar adında bir beye sunulmuştur.
CEVAP A
15. Karahanlı ve Gaznelî devletleri, Abbasilerden ayrılarak kurulan Samanoğulları Devleti'nin tesiri ile İslamı seçmişlerdir. Bu devletin resmî mezhebi Hanefîlik olduğu için ilk Türk devletlerinde de fıkhîta Hanefîlik mezhebi yayılmıştır.
CEVAP A
16. Eyyûbiler Devleti veya Eyyûbiler (1171-1250) Musul Zengî Devleti'nin komutanı olan Selahaddin Eyyûbi'nin kurduğu Sünnî İslam Hanedanı'nın egemen olduğu Mısır'daki devletin adıdır. Şii Fatîmî Devleti'nin egemenliğine son vererek kendi devletini kurmuştur. En güçlü olduğu dönemde Mısır, Suriye, Irak, Hicaz ve Yemen'i egemenliği altında tutmuştur.
CEVAP D
17. A, B, D ve E seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. Eyyûbi Devleti iç karışıklıklar ve taht kavgaları nedeniyle zayıflar, 1250 yılında bu devletin egemenliğine Memluklar son vermiştir.
CEVAP C
18. Tolunoğulları Devleti 868, İhşîdî Devleti 935, Eyyûbi Devleti 1171, Memlûk 1250 yılında kurulmuştur.
CEVAP B
19. İslamiyeti kabul ederek Alaaddin lakabını alan Çağatay hükümdarı Tarmaşirin'dir.
CEVAP B
20. A, C, D ve E seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. Memluk ordusu yerli unsurlardan değil, Kıpçak Türklerinden oluşmuştur.
CEVAP B
21. Ayn-ı Calut ve Elbistan savaşları Memluklarla Moğollar arasında yaşanmıştır. Mansure Savaşı ise Haçlılarla Memluklar (Aybeg) arasında yapılmıştır.
CEVAP C
22. Baybars, Memlukların en ünlü hükümdarıdır ancak devlet kurucu değildir. Aybeg Memluk Devleti'nin, Alp Tigin Gaznelî Devleti'nin, Kadir Han Karahanlı Devleti'nin, Muhammet Akşit İhşîdî Devleti'nin kurucularıdır.
CEVAP A
23. Memluk Devleti'nin ilk dönemleri Bahri, daha sonraki dönemi ise Burci hanedanı komutanları tarafından yönetilmiştir.
CEVAP B
24. Memluk Devleti'nin kurucusu Aybeg, en parlak devri Baybars, en son hükümdarı ise Tomanbay'dır.
CEVAP C
25. Harzemşah Devleti 1077-1231 yılları arasında Orta Asya'da hüküm sürmüş Türk devletidir, Anuş Tigin tarafından kurulmuş, ancak İl Arslan Dönemi'nde bağımsız olduğu için asıl kurucu İl Arslan kabul edilmiştir. Yurtları 1218 yılından itibaren Moğol istilası altına girmiştir. Harzemşah Devleti Moğol İstilasından önce Orta Asya'daki son güçlü Türk hakanlığı olarak kabul edilir.
CEVAP A
26. Harzemşah Devleti'yle ilgili A, B, C ve E seçeneklerindeki ifadeler doğrudur. En parlak devri Alaaddin Tekiş Dönemi'dir. Celalettin Harzemşah Harzemşahların son büyük hükümdarıdır.
CEVAP D

Türk - İslam Tarihi - IV

1. Harzemşah Devleti'nin en kudretli hükümdarı 1172-1200 yılları arasında hüküm sürmüş olan Alaaddin Tekiş'tir.

CEVAP A

2. X. yüzyılda Oğuz Yabgu Devleti'nde subaşı (ordu kumandanı) olan Selçuk Bey, Oğuz Yabgusu ile aralarında çıkan ihtilaf sebebiyle Oğuzlar'ın kışlık merkezi Yenikent'den ayrılıp Türk ülkeleriyle İslam ülkeleri arasında bir uç şehri olan Cent şehrine göç etmiştir (961). Büyük Türk kitlelerinin İslâmiyet'i seçtiği bu dönemde Selçuk'un burada Müslüman olması Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Çünkü onun torunları tarafından kurulan Selçuklu İmparatorluğu Türklerin İslami Dönem'de kurdukları en büyük devletlerden biridir.

CEVAP D

3. Selçuklular, XI-XIV. yüzyıllarda Türkistan, Horasan, İran, Afganistan, Irak, Suriye ve Anadolu'da şubeler hâlinde hüküm sürmüş olan devletin ve onu yöneten hanedanın adıdır. Selçukluların bilinen ilk atası Dukak'tır. Yenikent yabgusunun hizmetinde subaşı olarak görev yapmakta idi. Usta savaşıyla dolayısıyla "demir yaylı" unvanı taşıyordu.

CEVAP A

4. Selçuk Bey liderliğindeki Kınık boyu, Cent şehrinde toplu bir şekilde İslamiyet'i kabul etmiştir.

CEVAP A

5. Büyük Selçuklu Devleti 1040 - 1157 yılları arasında hüküm sürmüştür. Endülüs Emevileri 756 - 1031 yılları arasında İspanya'da hüküm sürmüştür.

CEVAP E

6. Selçuklular, Gazneli ve Karahanlı baskısından dolayı batıya doğru ilerlemek zorunda kalmış ve Çağrı Bey idaresinde 1015-1021 yılları arasında Anadolu'da ilk defa keşif amaçlı seferler yapmıştır.

CEVAP C

7. A, C, D ve E seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. Tuğrul Bey Dönemi'nde henüz Batınlık faaliyetleri ortaya çıkmamıştı. Batınlığın ortaya çıkışı Melikşah Dönemi'nde yaşanmıştır.

CEVAP B

8. Oğuzların Kınık boyundan gelen Selçukoğulları Anadolu, İran, Kirman, Irak, Suriye topraklarında devlet kurmuştur. Ancak Mısır, Selçuklular tarafından ele geçirilememiştir.

CEVAP E

9. Târîh-i Beyhaki, Beyhaki'ye büyük şöhret sağlayan ve otuz cilt olduğu rivayet edilen bu büyük eserden günümüze sadece 1030-1041 yılları arasındaki olayları anlatan bölüm kalmıştır. Sultan Mahmud'un ölümünden başlayıp Sultan Mesud'un Dandanakan yenilgisinden sonra Hindistan'a iltica ettiği yıla kadar gelen bu bölüm birkaç defa basılmıştır.

CEVAP C

10. 1048 Pasinler Savaşı'ndan sonra Büyük Selçuklu Devleti ile Bizans arasında ilk antlaşma imzalanır, böylece iki devlet arasında ilk diplomatik ilişki başlar.

CEVAP A

11. İbrahim Yinal komutasındaki Selçuklu kuvvetleriyle Bizans arasında yapılan Pasinler (Hasankale) Savaşı, Türklerin Anadolu'yu fethetmek amacıyla yaptıkları ilk büyük savaş kabul edilir.

CEVAP B

12. Soruda verilen öncüllerden I. ve II. öncül doğrudur. III. öncülün doğru olma ihtimali yoktur, çünkü İslam dünyasında Selçukludan başka İslam devletleri de bulunmaktadır.

CEVAP C

13. Büveyhoğulları (Besesari) baskısından kurtardığı için halife Kaim Bi Emrillah, Tuğrul Bey'e 1058 yılında "Doğu'nun ve Batı'nın hükümdarı", "Dinin direği" ve "Halife'nin ortağı" gibi unvanlar vermenin yanında taç giydirip, altın kılıç kuşatmak suretiyle de onurlandırmıştır.

CEVAP E

14. Tuğrul Bey, Bağdat'a yaptığı seferler sonucunda şehre şihne atayarak Bağdat'ı doğrudan kendisine bağlamış, halifenin kızıyla evlenmiş, Bağdat'ta imar çalışmaları yapmıştır. Bundan dolayı Bağdat'a "Tuğrul Beyin Şehri" denilmiştir.

CEVAP B

Türk - İslam Tarihi - IV

15. Kutalmış ve İbrahim Yinal isyanları, Tuğrul Bey Dönemi'nde yaşanmış şehzade kavgalarıdır. Türk veraset sisteminin bir sonucudur. Oğuz İsyanı ise 1156 yılında Selçukludaki gulam anlayışının bir ürünü olarak yaşanmıştır.
CEVAP D
16. O çağda çok sayıda kilisesi ile meşhur olan Ani'nin Alp Arslan tarafından 1064 yılında fethi İslam dünyasında büyük bir sevinç yarattı. Halife bu vesile ile tebrik mektubu gönderdiği Alp Arslan'a Ebûlfeth (Fethin babası) unvanı verdi.
CEVAP B
17. B, C, D ve E seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. Anadolu'nun büyük oranda Türk yurdu olması Anadolu Selçukluları Dönemi'nde yaşanacaktır.
CEVAP A
18. Terken, Melikşah'ın eşinin özel ismi olmayıp Karahanlı melikelerine verilen Türkçe bir unvandır. Selçuklu hükümdarlarıyla evlenen başka Karahanlı prensesleri de bulunmakla birlikte, Melikşah'ın hanımı olan Terken Hatun meşhur olmuştur.
CEVAP C
19. Sahte ricat Türkler'in çok eski zamanlardan itibaren Malazgirt'te, Mohaç'ta hatta Preveze'de uyguladıkları bir harp taktiğidir. Düşmana saldıran askerler yenilmiş gibi yapıp süratle geri çekilirken, yarlarda önceden pusuya yatırılmış olan birlikler çıkarak düşmanı arkadan çevirir ve bir çember içerisinde kalan düşmanı imha ederlerdi.
CEVAP A
20. A, B, C ve E seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. Bizans'ın Anadolu'da savunmaya çekilmesi, Malazgirt Savaşı'nın değil, Miryokefalon Savaşı'nın bir sonucudur.
CEVAP D
21. Batı Anadolu'da uç beyliklerinin ortaya çıkması XIII. yüzyılda Orta Asya'nın Moğol İstilasına girmesi sonucu bu bölgede yaşayan Türkmen boylarının Anadolu'ya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. I. ve II. öncül doğrudur.
CEVAP C
22. Malazgirt Savaşı sırasında Bizans ordusunda bulunan Uz ve Peçenekler önceden sözleştikleri gibi Romen Diyojen ordusundan Alp Arslan safına geçmişlerdir.
CEVAP D
23. A, B, C ve D seçeneklerindeki ifadeler doğrudur. Melikşah 1092 yılında hayatını kaybetmiştir, Haçlı Savaşları ise 1096 yılında başlamıştır.
CEVAP E
24. A, B, D ve E seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. Büyük Selçuklu hükümdarları Farsça değil, Arapça ve Türkçe unvanlar kullanmıştır. Farsça unvanları Anadolu Selçuklu sultanları kullanmıştır.
CEVAP C
25. 1092 yılında Melikşah'ın ölümüyle ülkede fetret devri başlamış bu dönem 1118 yılına kadar devam etmiştir. Bu süreçte sırasıyla Mahmut - Berkyaruk- Muhammed Tapar - Sencer tahta geçmiştir.
CEVAP A
26. 1092 yılında Melikşah'ın ölümü üzerine Büyük Selçuklu Devleti'nde otorite boşluğu yaşanmış, Haçlılar bu durumdan yararlanarak I. Haçlı Seferi ile İznik, Antakya, Urfa ve Kudüs'ü ele geçirmişlerdir.
CEVAP D

Türk - İslam Tarihi - V

1. Bâtıniler tarafından öldürülen ilk devlet adamı Nizamülmülk olduğu için Bâtınilerin işlediği ilk siyasi cinayet Nizamülmülk'ün katledilmesi olarak kabul edilmiştir.
CEVAP C
2. İmam Gazali "Nasihatü'l-Mülük" adlı eserini Sultan Sencer'e sunmuştur.
CEVAP D
3. Tarih sahnesine ilk defa IV. yüzyılda çıkan ve Orhun Kitabeleri'nde "doğudaki Türk düşmanı kavim" şeklinde tanımlanan Moğol asıllı Hitayların (Kitaylar-K'itan) ana vatanları Mançurya'nın güneyidir. Orta Asya'da Hitay (Kitan)lar tarafından kurulan başkenti Balasagun olan Moğol hanedanının adıdır. 1125 yılında Cürçenler tarafından yıkılan Liao hanedanı mensuplarından Yeh-lü Ta-şi batıya hareket ederek Karahoca Uygur Hanlığı ile Doğu Karahanlıları egemenliği altına alarak Karahıtay hanedanını kurmuştur. Karahıtay hükümdarları Gürhan unvanı taşırlardı.
CEVAP D
4. Sevgendname, yemin belgesi anlamında kullanılmıştır, bir beyin hükümdara bağlılığını bildiren belgedir. Harizm Valisi Atsız'ın Sultan Sencer'e gönderdiği sevgendname buna örnektir.
CEVAP B
5. A, B, C ve D seçeneklerindeki bilgiler doğrudur. Selçuklu Devleti'nin yıkılış tarihi 1157, Eyyûbilerin kuruluş tarihi 1771 yılıdır. Eyyûbilerin Selçukluları yıkma gibi bir girişimi olamaz.
CEVAP E
6. Sultan Sancar'ın ülkesinin doğusunda ilişki içerisinde bulunduğu başlıca hâkimiyetler Karahanlılar, Gazneliler, Gurlular, Karahıtaylar Harizmşahlar ve Oğuzlardır. Sencer hükümdarlığı döneminde Karahıtay, Gazneli, Harizmşah, Gur ve Oğuzlarla mücadele etmiştir.
CEVAP E
7. B, C, D ve E seçeneklerindeki eşleştirmeler doğrudur. Zengiler Kudüs'te değil Musul'da kurulmuştur.
CEVAP A
8. Tolunoğlu, Akşit, Eyyûbi ve Memluk Devletleri Mısır'da kurulmuştur. Kurucuları Türk halkı ise çoğunlukla Arap'tır.
CEVAP C
9. "Prof. Dr. Osman Turan, Türk Cihan Hakimiyeti Mefkûresi Tarihi; Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, Türk Mitolojisi; Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu, Türk Millî Kültürü" adında çok önemli kaynak eserler meydana getirmişlerdir.
CEVAP B
10. Karahanlılar Dönemi'nde İslam'ın etkisiyle yeniden şekillenen Semerkant, Buhara, Kaşgar "Asya'nın Kandilleri"ni yetiştirmiştir. "Asya'nın Kandilleri" belgeselini izleyiniz.
CEVAP C
11. Timuri Devleti'nin hükümdar sülalesi Cengiz Han'ın soyundan kabul edilmediği için kanında kut yoktur. Bu nedenle hükümdarları "emir" unvanını kullanmıştır.
CEVAP B
12. İlk Türk-İslam devletlerinde culûs dağıtma geleneği yoktur. Bu gelenek Türk tarihinde Osmanlı Devleti ile başlamıştır.
CEVAP D
13. Hutbe; cuma namazında hutbe okunurken dönemin hükümdarının ve halifesinin isminin zikredilmesidir, menşur dönemin halifesi tarafından hükümdarın saltanatının onaylandığını gösteren belgedir. Nevbet ise İslam öncesi Türk devletlerinde de kullanılmış olan semboldür.
CEVAP C
14. Gerek İslam öncesinde gerekse ilk Türk-İslam devletlerinde hükümdarlar adalet, ordu, saray, hükümetin başıdır, ancak hükümdar din işlerinden sorumlu değildir. Onun için kadılık ve müftülük makamı oluşturulmuştur.
CEVAP A

Türk - İslam Tarihi - V

15. İlk Türk-İslam devletlerinde "Saray; Harem, Enderun ve Selamlık"tan oluşmuştur.
CEVAP E
16. Türk-İslam medeniyetinde "Kapu, Dergâh, Bargâh, Babıali" terimleri devletin merkezini yani sarayı ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.
CEVAP D
17. Adalet emiri anlamına gelen emîr-i dâd, Nizâmülmülk'ün zikrettiği emîr-i haresin Selçuklu uygulamasındaki karşılığıdır ve bu unvanı ilk kullanan Büyük Selçuklu Devleti'dir. Kirman ve Türkiye Selçuklularında da mevcuttur. Emîr-i dâdın asıl görevi, daha çok sultana ve devlete karşı, yani siyasi suç işlediği iddiasıyla cezalandırılan kişilerin cezalarını infaz etmektir. Yaptığı iş dolayısıyla nüfuz sahibi olduğu ve kendisinden korkulduğu, saray ve maiyetinin bulunduğu, ilave olarak başka görevler verildiği tespit edilmektedir.
CEVAP E
18. Türk-İslam devletlerinde hükümdardan sonra en yetkili görevli vezirdir. Vezire Karahanlılar'da "Yuğruş", Gaznelilerde "Hace-i Buzurg" denilmiştir.
CEVAP C
19. Galebe Divanı ilk defa Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkmıştır, görevi ise dış ilişkilerle ilgili yazışmaları yapmaktır. Diğer seçeneklerdeki divanlar ilk Türk- İslam devletlerinde mevcuttu.
CEVAP B
20. Divan-ı istifayı memalik: Bu divan hazinenin gelir ve giderlerini düzenler, yıllık bütçeyi hazırlardı; yani maliyeden sorumluydu. Vergi toplar, gelirleri artırmak için çaba gösterir; devlet memurlarına, askerlere, din adamlarına ve seyyidlere maaşlarını verirdi. Reisine müstevfî veya sâhib-i divan-ı istifa denirdi. Karahanlılardaki karşılığı ağıcıdır.
CEVAP A
21. Ceyş ya da cünd Arapça bir kelime olup asker demektir. Divan-ı Cünd askerî işlerden sorumlu divandır. İlk Türk-İslam devletlerinde bu divanın karşılığı Divan-ı Arzdır.
CEVAP B
22. Osmanlıdaki şeyhülislamın Selçukluda karşılığı yoktur. Selçukludaki emir-i dadın görevini Osmanlıda kazasker üstlenmiştir.
CEVAP E
23. Selçuklu tarihinde büyük devlet adamlığıyla, kurduğu Nizamiye Medreseleriyle ve yazdığı eserle iz bırakan bir şahsiyettir. Künyesi ve adı Ebu Ali Hasan olup 1018'de Tûs'ta doğdu. Nizamülmülk lakabı, Sultan Alp Arslan tarafından vezirliğe getirdiğinde Abbasi halifesi tarafından verilmiştir. Halep, İsfahan ve Bağdat'ta hadis okudu; inşa ve hitabet sanatında kendisini geliştirdi. Babasıyla birlikte Gaznelilerin Horasan valisinin yanında çalıştı. Selçuklular Horasan'ı ele geçirip devlet kurunca, baba oğul onların hizmetine girdiler.
CEVAP C
24. Taşköprülüzade Ahmet (1494, Bursa - 1561, İstanbul), Osmanlı Devleti'nin ilk bilim tarihçisi ve ilk ansiklopedi yazarıdır. Osmanlı ulemasından olan Taşköprülüzade Ahmet Efendi, Biri "ilimler"i, diğeri ise "bilginler"i konu edinen eserleri kaleme almıştır. İlimleri ele alan cildi Miftâhü's-Sa'âde, bilginleri konu edinen cildi ise Şakâ-yık-ı Nu'mâniyye adını taşımaktadır.
CEVAP D
25. A, B, C ve D seçeneklerinde verilen tanımlar doğrudur. Amil, Selçuklularda vilayetlerin vergilerini toplamakla yükümlü devlet görevlisidir.
CEVAP E
26. Divan-ı Berid: Orta Çağ İslam devletlerinde ve Selçuklularda bulunan bu divan istihbarat ve haberleşmeyi sağlardı. Merkez ile eyalet ve vilayetler, yabancı devletler arasında haberleşme ve istihbarat faaliyetlerini bu müesseseye yürütmekteydi. Reisine sahib-i berid, vilayetlerdeki görevlilere ise sahib-i haber denmekteydi.
CEVAP B
27. Gulaman-ı Saray satın alma, esir alma veya hediye gelme suretiyle temin edilip ciddi bir eğitimden geçirilen farklı soylardan gulamlar, vasıflarına göre sarayda, bürokraside ve orduda istihdam ediliyorlardı. Sultanı ve sarayı koruyan muhafız birliği ve merkezdeki daimî ve profesyonel orduyu oluşturan askerler de işte bu gulamlardan seçilmekteydi. Bunların diğer bir özelliği de hizmetlerinin karşılığını, bistegani denilen ve üç ayda bir nakit olarak, yani yılda dört defa maaş almalarıdır. O dönemde Balkanlarda Türk egemenliği olmadığı için insan kaynağı Balkanlar olamaz.
CEVAP E

Türk - İslam Tarihi- VI

1. Humbaracı Ocağı, Türk tarihinde ilk defa Osmanlı Padişahı II. Mehmet Dönemi'nde kurulmuştur, ateşli silahlarla ilgili bir ocaktır. Selçuklu ordusunda böyle bir birim yoktur.

CEVAP C

2. Hassa Ordusu: Profesyonel, her an sefere hazır merkez ordusudur. Melikşah Zamanı'nda bunların mevcudunun 45.000 olduğu bilinmektedir. Doğrudan hükümdara bağlıdır, hizmetleri karşılığında iktâ almışlardır.

CEVAP C

3. Selçuklularda adalet kaza ve vilayetlerde, yani bütün ülkede kadılar vasıtasıyla sağlanmaktaydı. Kadi'l-kudât (kadılar kadısı, baş kadi) ise adli teşkilatın başındaki kişiydi. Kadılar günlük hayatla ilgili nikâh, boşanma, emlak vs. alım-satım işlemleri, vakfiyelerin düzenlenmesi ve tescili, vakıflarla ilgili anlaşmazlıklar, adi suçlar gibi muhtelif konularda yegâne karar mercii idiler. Büyük Selçuklularda hassa ordusu mensupları ile ilgili davalara bakan ve kadıyı haşem ve leşker-i hazret unvanını taşıyan diğer bir kadı daha vardı. Ayrıca örfi hukukun uygulayıcısı emir-i dad idi. Devlet adamları tarafından işlenen siyasi suçlara hükümdarın başkanlığındaki Divan-ı Mezalim bakmaktaydı.

CEVAP E

4. Mukataa arazi Osmanlı toprak sisteminde miri arazinin alt birimlerinden olup geliri doğrudan hazineye ayrılan arazi çeşididir.

CEVAP C

5. Büyük Selçuklular Dönemi'nde Nişabur, Bağdat, İsfahan, Herat, Belh, Merv, Hargird, Basra, Musul ve Horasan'ın hemen hemen her şehrinde inşa edilen Nizamiye Medreseleri her şeyden önce vakıf kuruluşları idi. Bu medreselerin mimari yapıları daha sonra yapılacak medrese mimarisine örnek olmuştur.

CEVAP D

6. Hemedan, Nişabur, Merv, Rey, Buhara, Horasan, İsfahan Selçuklunun önemli şehirleri olup buralarda Selçuklu mimarisinin örnekleri bulunmaktadır. Ancak Fustat, Mısır topraklarında bir şehir olduğu için bu bölgede Selçuklu mimarisinin özelliklerine rastlanmaz.

CEVAP B

7. Yesevilik: İlk Türk-İslam tarikatı olan Yesevilik, İslami prensipleri sade Türkçe şiirlerle yayan Ahmet Yesevi'nin kişiliği etrafında şekillenmiştir. Ahmet Yesevi Türklerin İslam anlayışına millî bir üslup kazandırmıştır. Orta Asya'da bu tarikatta yetişen dervişler, Anadolu'ya gelerek İslamiyet'i ve Yesevilik felsefesini yaymaya çalıştılar. Türkistan Piri olarak bilinen Ahmet Yesevi ilk Türk mutasavvıfıdır.

CEVAP A

8. Hasan Sabbah, Fatımilerin yapmış oldukları propagandanın etkisi altında kaldı. Genç yaşta Şiiliği benimsedi. Eğitimini tamamlamak için Kahire'ye gitti. Buradan ayrıldıktan sonra birçok yer dolaşarak Bâtınlığın propagandasını yaptı. Kendisine çok bağlı fedailer topladı. 1090 yılında İran'da Kazvin şehrinin kuzeybatısındaki erişilmesi çok zor olan Alamut Kalesi'ni ele geçirdi. Kaleyi, askerî karargâh ve idari merkez olarak kullandı. Alamut'tan düzenlediği operasyonları idare etmeye başladı. Düşmanlarını fedailerine öldürttü. Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah, İslam dünyası için ciddi bir tehlike oluşturan Hasan Sabbah ve adamlarıyla mücadeleyi bir devlet politikası hâline getirdi. Bir yandan Nizamiye Medreseleriyle Sünniliği takviye ederek onlarla ilmî sahada mücadele verirken öte yandan Alamut ve Rudbar bölgesindeki komutanlarına Hasan Sabbah ve adamlarını ortadan kaldırması için emir verdi.

CEVAP C

9. İsmailî Şîa'nın Sünnî İslam dünyasına yönelik faaliyetleri XI. yüzyılda endişe verici boyuttaydı. Sünnîler Kahire'de el-Ezher veya Dârü'l-Hikme'de yetiştirilen İsmailîlerin yoğun bir mezhep propaganda faaliyeti ile karşı karşıya idiler. Bu durum pek tabii Abbasi hilafetini ve onun koruyuculuğunu üstlenen Selçukluları rahatsız etmekteydi. Selçuklular İsmailîlerin bu propaganda faaliyetlerini etkisiz kılmak, Ehl-i Sünnet akidesini güçlendirmek ve yaymak; ayrıca devlet yönetiminde ihtiyaç duyulan kadroların yetiştirilmesi ve maddi bakımdan fırsat eşitliğini sağlamak için adeta bir eğitim seferberliğine giriştiler. Sünnî İslam dünyasının geleceği için büyük önem taşıyan bu büyük projeyi Sultan Alp Arslan'ın veziri Nizamülmülk başlattı.

CEVAP B

Türk - İslam Tarihi- VI

10. Soruda verilen öncüllerin tamamı Melikşah Dönemi'nde gerçekleşmiştir. Karmatiler Abbasi halifeliğine karşı 869 tarihinde başlayan Zenci isyanına destek veren ve onunla özdeşleşen bir topluluk. Kûfe bölgesinden olan Karmatiler, Şi'anın İsmailiye koluna mensup idiler. Söz konusu isyan X. yüzyılın başında bastırılrsa da, zaman zaman alevlenen hareket, takibat sonucu Hindistan'a kadar yayılma imkânı bulmuştur. 1077 yılında Artuk Bey komutasındaki Selçuklu ordusu Karmatilere karşı başarılı bir sefer düzenlemiştir.

CEVAP E

11. Emir-i şimşir, Büyük Selçuklularda Büyük Divanın güvenliğinden sorumlu olan birimdir. Kıssadar dilekçeleri kabul eden ve hükümdara sunan görevlidir.

CEVAP B

12. Melik: Selçuklu tahtının varisleri olan şehzadeler melik unvanıyla, geliri yüksek olan büyük eyaletlere vali tayin edilmekteydiler. Şahne/Şihne: Orta Çağ, Doğu İslam dünyasında bir şehri veya bölgeyi muhafaza ve kontrol etmekle yükümlü olan kişilerin taşıdığı unvandır. Selçuklularda asker kökenli valiler, garnizon komutanları veya güvenlik amiri konumundaki kişiler bu unvanı taşımaktaydı. Divan-ı işraf: Devletin mali işlerinin, gelir ve giderlerinin kontrolü ve denetlenmesi de bu divanın göreviydi. Divan reisinin taşıdığı unvan ise müşrif veya sahib-i divan-ı işraf idi.

CEVAP C

13. İbn-i Batuta, Orta Çağ'ın en büyük seyyahı ve Rihlet-ü İbn Battuta diye bilinen seyahatnamenin yazarıdır. İbn-i Batuta, 1325'te Mekke'ye hacca giden zengin, Faslı bir Müslümandı. Bu esnada yaşadığı maceralar onu daha uzaklara yolculuk etmeye sevk etti. İbn Battuta, Avrupalıların çok az bilinen Afrika, Orta Doğu ve Uzak Doğu'ya yolculuklar yaptı. Semerkant, İsfahan, Buhara Rihle'de anlatılan şehirlerden oldu.

CEVAP E

14. Yakutiye Medresesi, Türkiye'de Erzurum İlinde bulunmaktadır. İlhanlı Hükümdarı Olcaytu Zamanı'nda Emir Hoca Cemalettin Yakut tarafından 1310 yılında inşa ettirilmiştir. Diğer eserler Selçuklu Dönemi'ne aittir.

CEVAP A

15. İnce Minareli Medrese, Konya'da, Alaaddin Tepesi'nin bulunduğu yerdedir. Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykavus Devri'nde Vezir Sahip Ata Fahrettin Ali tarafından, hadis ilmi öğretilmek üzere 1264 yılında inşa ettirilmiştir. Diğer eserler Karahanlı Dönemi'ne aittir.

CEVAP D

16. Türk eğitiminde Karahanlılar bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde eğitim anlayışı belirli bir plan ve program çerçevesinde düzenlenmiştir. Eğitim yaygın hâle getirilerek eğitimde kurumsallaşmaya gidilmiştir. Dünyada ilk burslu eğitimi Karahanlılar başlatmıştır. Semerkant Medreseleri Türk - İslam devletlerinde kurulan ilk medresedir. Tamgaç Buğra Han tarafından kurulmuştur.

CEVAP D

17. Gotik, kendine has özelliği olan bir sanat anlayışı ve yazı şeklidir. Gotik mimari tarzı Batı Avrupa'da özellikle dinsel binalarda kullanılmıştır. Gotik stilin özelliklerinin belirlediği ilk yapı olan Fransa'daki Saint Denis Manastırı, Portekiz'de Batalhar Manastırı, Fransa Avignon'daki "Papalar Sarayı" bunlara örnektir.

CEVAP B

18. Türk - İslam devletlerinde resim kullanılmış olmasına rağmen bir sanat dalı olarak gelişmemiş ve olgunlaşmamıştır. Resim sanatı yerine minyatür bir sanat dalı olarak ortaya çıkmıştır.

CEVAP E

19. Döner Kümbet, Kayseri'de 1276 yılında Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad'ın kızı Şah Cihan Hatun için yaptırılmıştır. Bu sebeple Şah Cihan Hatun Kümbeti olarak da bilinir. Döner Kümbet Talas yolu üzerinde bulunmaktadır. Leşker-i Bazar ve Zafer Kuleleri Gaznelilere aittir. Kümbet ve türbe mimarisi Selçuklularda ortaya çıkmış ve gelişmiştir.

CEVAP C

20. Hat sanatıyla uğraşan sanatçılara hattat denir. İlk büyük Türk hattatı, 13. yüzyılda yaşayan Amasyalı Yakut el-Mustasami'dir. Bu sanatçı, eğri kesilmiş kalem ucuyla nesih, sülüs ve celi yazıya yeni bir biçim vermiştir. Amasyalı Şeyh Hamdullah (1429-1520) ve Ahmet Karahisari diğer Osmanlı hattatlarıdır. Hafız Osman (1642-1698), nesih ve sülüs yazı türünün en ünlü ustasıdır. Sultan II. Mustafa'nın ve Şehzade III. Ahmet'in yazı hocalıklarını da yapmıştır. 17 ve 18. yüzyıllarda, bütün sanat dallarında Avrupa üsluplarının etkisi görülmeye başlarken hat sanatı eski durumundan ve gelişme hızından bir şey kaybetmemiştir. 19. yüzyılda Mustafa Rakım, Mahmut Celaeddin, Yezarizade Mustafa İzzet Efendi gibi hattatlar ile Osmanlı padişahları II. Mahmut ve Sultan Abdülmecit tanınmış hat sanatçılarıdır.

CEVAP A

Türk - İslam Tarihi- VI

21. A, B, C ve E seçeneklerindeki eşleştirmeler doğrudur. Kurtuba Camii, Endülüs Emevileri Dönemi'ne aittir.

CEVAP D

22. Danişmendname; Anadolu'nun fethini ve bu mücadelenin kahramanlarını anlatan, 12. yüzyılda sözlü olarak şekillenen 13. yüzyılda yazıya geçirilen İslami Türk destanlarından. XI. yüzyılda yaşamış Türk devlet adamı Melik Dânişmend Gazi'nin hayatını, savaşlarını, Anadolu'daki bazı şehirlerin fethini ve çeşitli kerametlerini anlatmaktadır. Danişmendname'de hikâye edilen olayların tarihi gerçeklere uygunluğu, kahramanlarının yaşamış Türk beyleri olmalarından, Anadolu coğrafyasının gerçek isimleriyle anılmasından dolayı uzun süre tarih kitabı olarak nitelendirilmiştir.

CEVAP D

23. Enderun, Türk-İslam devletlerinde sarayın iç bölümü olup devlet erkanının toplandığı ve saraya devlet adamı yetiştirildiği okuldur. Bu kurum külliye'de yer almaz.

CEVAP A

24. Anadolu'da Türk tarihini başlatan ve Anadolu'yu tamamen Türkleştiren Oğuzların Kınık boyu tarafından kurulan Selçuklu devletleridir.

CEVAP D

25. Malazgirt Savaşı'ndan sonra Selçuklu egemenliğinde bulunan Horasan bölgesinden Anadolu'ya çok yoğun Türkmen göçleri yaşanmıştır.

CEVAP C

26. Gazneli Mahmut'un sarayında yaşamış olan Biruni, özellikle matematik alanında ün yapmıştır. 110 civarında eser yazmıştır. Bilimin ilerleyebilmesi için, bilim insanının özgürce düşünebilmesinin şart olduğunu savunmuştur. Hint bilimini İslam dünyasına öğreten kişidir. Eksen eğikliğini hesaplamıştır. Coğrafya alanında yazılarını "El Kanun El Matsudi" adlı kitabında toplamıştır. Batı'da "Aliboron" adıyla bilinen Bîrûnî'nin yapıtları birçok Batı diline çevrilmiştir. Bîrûnî, hiçbir eserinde tek bir bilime veya konuya bağlı kalmadan bilimi tek bir bütün olarak gören bir ansiklopedisttir. En çok bilinen eseri Asarü'l-Bakiye'dir.

CEVAP D

27. Müsadere sistemi genellikle ilk Türk-İslam devletlerinde uygulanmış, II. Mehmet ile kural hâline getirilmiştir. Katledilen devlet adamının malına el koyması usulüdür. Ekonomik hayatla ilgili bir kavram değildir.

CEVAP B

28. Ahilik teşkilatı şehirde yaşayan esnaf ve zanaatkarların aralarındaki örgütlenmedir. Köylerde böyle bir örgütlenme yaşanmamıştır.

CEVAP C

29. Divan-ı Mezalim: Mezalim, zalimin gasp ettiği veya zulümle alındığı için şikayetçi olunan şey anlamına gelen Arapça mazlime kelimesinin çoğuludur. Daha çok malla ilgili hak ihlalleri, kanunsuz tahsil edilen vergiler, el konulan mallar, gasp veya hırsızlıkla elde edilen gelirler bu divanın görev alanına girmektedir. Diğer bir ifadeyle bu divan memurların veya askerlerin nüfuzlarını kötüye kullanıp baskı kurarak fazla vergi aldığı veya mallarını gasp ettiği sivil halkın hak aradığı, adaletin tecelli etmesini umdukları en yüksek makamdır. Orta Çağ İslam devletlerinde yaygın olan bu müessese Selçuklulara da intikal etmiştir. Önceleri haftada iki gün toplanan divana bizzat sultan başkanlık etmekte iken, zamanla bu yükümlülüklerini vezirlere, eyalet ve vilayetlerde ise meliklere, reislere veya kadılara bırakmışlardır. Kadıların verdiği kararı bozma yetkisine sahiptir.

CEVAP C

Türk - İslam Tarihi - VII

1. Soruda verilen öncüllerin tamamının masrafları devlete ait olan vakıf araziler tarafından karşılanmıştır. Maristan hastane, ribat kervansaray, imaret yoksullara yemek dağıtılan yerlerdir.
CEVAP E
2. İlk Türk-İslam devletlerinde uygulanan toprak sistemine ikta adı verilmiştir. A, B, C ve D seçeneklerinde verilen bilgiler ikta sisteminin bir sonucudur. Ikta sisteminin özel mülkiyeti sınırlandırmak gibi bir amacı yoktur.
CEVAP E
3. 1040 yılında Selçuklu ve Gazneli arasında yapılan Dandanakan Savaşı sonucunda Gazneli Devleti zayıflama sürecine girmiş ve Gaznelilere 1187 yılında Gurlular son vermiştir.
CEVAP D
4. Divan-ı Hass: Bu divan gelirleri sultana tahsis edilen hâss arazilerin sevk ve idaresi ile meşgul olurdu. Sultan bu arazilerden hanedan üyelerine de ikta veya temlik yoluyla verirdi. Divan reisine vekil-i divan-ı hass denmekteydi.
CEVAP E
5. Atabeylikler meliklere devlet deneyimini kazandırmakla ilgilidir, ülüş anlayışı toprakların hanedan sülalesine ait olmasıdır. Meliklerin kendi adlarına para bastırma ve hutbe okutma haklarının olmaması merkezî otoriteyi korumaya yöneliktir.
CEVAP B
6. Diyarbakır Ulu Camii, Anadolu'nun en eski camisidir. 639 yılında Diyarbakır'a egemen olan Müslüman Araplar tarafından şehrin merkezindeki en büyük mabedin (Martoma Kilisesi) camiye çevrilmesiyle oluşturulmuştur. Daha sonra 1091 yılında Büyük Selçuklu Hükümdarı Melikşah'ın buyruğu ile büyük bir onarım görmüş ve eklentilerle bugünkü şeklini almıştır. Erken İslam Dönemi'nin ünlü Şam Emeviye Camii'nin Anadolu'ya yansıması olarak yorumlanan Diyarbakır Ulu Camii, İslam aleminin 5. Harem-i Şerifi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca camide sibernetiğin babası olarak kabul edilen ünlü bilgin El Cezzeri'nin yaptığı güneş saati bulunmaktadır.
CEVAP E
7. Vakıf gelirleri kanuna ve şeri hukuka göre vakfedildiği yerden başkası için tasarruf edilemez ve devlet memurunun ihtiyacını karşılamak için kullanılamaz.
CEVAP C
8. 1258 yılında Hülagü'nün Bağdat'ı yağmalaması sonucu Abbasi Devleti yıkılır, halifelik 1258 yılından itibaren Memluk (Kölemen) korumasında 1517 yılına kadar Abbasi sülalesinde varlığını devam ettirir.
CEVAP B
9. Babür İmparatorluğu (Babürlüler) 1526 yılında Zahirreddin Muhammed Babür tarafından Delhi'de kurulmuş, varlığını 1858 yılına kadar devam ettirerek ve İngiliz sömürgeciliği neticesinde yıkılarak bugünün Hindistan Devletinin alt yapısını teşkil etmiştir.
CEVAP D
10. Nizamiye Medreselerinde Kur'an, hadis, Şafiî fıkhı ve usulü, Eşarî kelamı (İslam'ın iman esaslarını aklî delillerle inceleyen ilim), Arap dili ve edebiyatı, edeb, riyaziye (matematik) ve feraiz (miras hukuku) gibi dersler okutulmaktaydı. Az da olsa bazı medreselerde dinî ilimlerin yanında mantık, hendese (geometri), nücûm (astroloji) ve tarih gibi ilimlere de yer verilmekteydi. Mesela meşhur ilim adamı Gazali'nin, Nişabur Nizamiyesinde İmamü'l-Haremeyn'den mezheb (fıkıh), hılâf, cedel, fıkıh usulü, mantık, hikmet ve felsefe okuduğu kaydedilmektedir.
CEVAP B
11. Kubilay, Çağatay, İlhanlı ve Altın Orda devletleri Cengiz İmparatorluğu'nun dağılması üzerine kurulan devletlerdir. Timur Devleti ise 1369 yılında Çağatay İmparatorluğu'nun yerine kurulmuştur.
CEVAP C
12. 1218'de 450 Moğol tacirden oluşan bir kervan Otrar'a geldi ve bu kervanda Harezmsah'a Cengiz Han'ın gönderdiği elçi de bulunmaktaydı. Bu Moğol ticaret kervanı Harzemşah Valisi İnalçık tarafından yağmalandı. Bu yağmalamada birçok Moğol taciri öldürüldü. Bunun üzerine Cengiz Han, Otrar Seferi'ne çıkarak şehri yağmaladı. Bu olay tarihe Otrar Faciası olarak geçti ve Moğollar Harzemşahları yurtlarından kovdu.
CEVAP D

Türk - İslam Tarihi - VII

13. Altın Orda Hanlığı: 1227-1502 Karadeniz'in kuzeyinde Batu Han tarafından kurulmuştur. Kıpçak Türklerinin etkisi ile Türkleşmişlerdir. Batu Han'ın yerine Berke Han geçer, Berke Han, İslam dinini benimser, 1260'ta, Orta Çağ'ın en büyük kentlerinden biri sayılan Saray kentini kurar.

CEVAP C

14. A, B, C ve E seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. Darugacı bir şehir veya bölgenin idari işlerinden sorumlu olan kişidir.

CEVAP D

15. Altın Orda Devleti'nin parçalanması sonucu bu bölgede; Kırım, Astarhan, Kazan, Kasım, Sibiry ve Nogay hanlıkları ortaya çıkmıştır. Altın Orda Devleti'nin yıkılması Rusların güneye inmelerinin önünü açmıştır. Ruslar tarafından egemenlik altına alınan ilk hanlık Kazan'dır.

CEVAP B

16. Kubilay Hanlığı, Moğolistan ve Çin topraklarında kurulmuştur. İtalyan seyyah Marko Polo Kubilay Hanlığı hakkında bilgi vermiştir. İslamiyet'i kabul etmemişlerdir. 1368 yılında yıkılmıştır. Kubilay Hanlığı Çinlileşerek millî kimliğini kaybetmiştir.

CEVAP D

17. Timur İmparatorluğu: 1369-1507 devletin kurucusu Timur'dur. Devlet başkent Semerkant olmak üzere Çağatay Türklerinin yerine kurulmuştur. Timur; devletin sınırlarını doğuda Hindistan, batıda Anadolu, güneyde Basra Körfezi ve kuzeyde Aral Gölü'ne kadar genişletmiştir.

CEVAP A

18. Kadı Burhanettin Devleti (1381-1398): Kadı Burhaneddin 1381 yılında Eretna Beyliği'ne son vererek merkezi Sivas olmak üzere Kadı Burhanettin Devleti'ni kurdu. Candaroğulları, Karamanoğulları ve Taceddinoğulları ile mücadele eden devlet, Timur tehlikesi karşısında Sivas halkının 1398 yılında şehri Yıldırım Bayezit'e teslim etmesi ile Osmanlıya katılmıştır.

CEVAP B

19. Timur'un yaptığı seferler sonucunda Altın Orda Devleti yıkılmıştır. Altın Orda Devleti'nin parçalanması sonucunda hanlıklar ortaya çıkmıştır. Bölgede güçlü bir otoritenin kalmaması Rus Çarlığı'nın kurulmasına neden olmuştur.

CEVAP A

20. Uluğ Bey (Mirza Muhammed bin Şah Ruh 1394 - 1449), Timur İmparatorluğu'nun 4. emiri ve Türk matematikçi ve astronomi bilginidir. Semerkant'ta rasathane kurmuştur. Hüseyin Baykara (1438 - 1506), Timur İmparatorluğu hükümdarı ve şair taht kavgaları ve savaşlarla geçen uzun saltanat döneminde bilim, sanat ve edebiyatta büyük gelişmeler sağlanmıştır. Şair Ali Şir Nevai bu dönemde yetişmiştir.

CEVAP D

21. Hüseyin Baykara'nın oğlu Mirza'nın hükümdarlığı zamanında, Özbek Hükümdarı, Şeybani Muhammed Han'ın başkent Herat'ı ele geçirmesi (1507), Timur Hanedanı'nın sonu oldu. Hanedandan Babür Türkistan'da başarılı olmayınca, Hindistan'a giderek 1526'da Babür İmparatorluğu'nu kurmuştur.

CEVAP E

22. Kazak Hanlığı, Altın Orda'nın yıkılmasından sonra Cengiz Han'ın oğullarından Cuci'nin ulusuna bağlı Toka Temür sülalesinden Canibeg ve Kerey tarafından bugünkü Kazakistan'ın güneydoğusundaki Cetus Nehri kıyılarındaki kurulan bir Türk hanlığıdır. Kazak Hanlığı; Büyük Cüz, Orta Cüz ve Küçük Cüz olmak üzere üçe ayrılarak yönetilmiştir.

CEVAP C

23. Barthold; Batı Orta Asya tarihi, İran, Arap halifeleri, İslam ve Doğubilim tarihi ile ilgili önemli araştırma ve çalışma yapmıştır. 1926 yılında Türkiyat Enstitüsü'nün çağrısı üzerine İstanbul'da Orta Asya tarihi hakkında dersler vermiş ve bu dersler kitap olarak 1927 yılında "Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler" adıyla İstanbul'da basılmıştır. Barthold'un İstanbul'da verdiği derslerin bu kitabı 1935'te Almancaya, 1945'te Fransızcaya, 1968'te Rusçaya çevrilerek basılmıştır. Barthold Orta Asya tarih araştırmalarının temelini atmıştır.

CEVAP A

CEVAPLI KONU TARAMA TESTİ

CEVAPLI KONU TARAMA TESTİ

Türk - İslam Tarihi - IX

1. İlk Selçuklu hastanesinin Nişabur'da, Nizâmülmülk tarafından yaptırılan bîmaristandır.

CEVAP C

2. İsfahan ve Bağdat'ta Melikşah'ın yaptırmış olduğu rasathanelerde, Ömer Hayyam ve İsfizârî gibi bilim adamları çalışmıştır. Ömer Hayyam'ın içinde bulunduğu bir heyet, Melikşah adına 1 Mart 1079'u başlangıç kabul eden Celâli takvimini hazırlamıştır. Biruni gökbilim, matematik, doğa bilimleri, coğrafya ve tarih alanındaki çalışmalarıyla tanınmıştır, Melikşah dönemi değildir.

CEVAP D

3. İslam dünyasında felsefe ve bilimde özellikle IX. Yüzyılın ortalarından itibaren büyük gelişmeler yaşanmıştır. Müslümanlar farlı görüşlere karşı kendi dinlerini savunma gereği duymuştur. Böylece İslam düşüncesinde önemli bir yer tutan Kelam ilmi doğmuştur. Kelam âlimleri arasında büyük günah işleyen kişinin durumu ve yeri, insanın davranışlarındaki sorumluluk derecesi, adalet ve Allah'ın sıfatları; münakaşa konusu olmuştur. Bu tartışmalar Kaderiye, Cebriye, Mutezile, Meşşaiyye, Eşariye ve Maturidiye gibi felsefi (kelami) ekollerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Kalenderiye felsefi bir ekol değil, tasavvufi bir düşüncedir.

CEVAP C

4. Mücadele dönemi Hz. Ömer zamanındaki İslâm fetihleri sırasında başlamış ve Emevîler'in yıkılışına kadar yüz yılı aşkın bir süre devam etmiştir. Hizmet dönemi Emevîler'in son zamanlarında başlamış, daha sonra Abbâsî halifeleri cesaretleriyle tanınan Türkleri himayelerine almış, özellikle Me'mûn ve Mutasım devrinden itibaren Türkler hilâfet ordusunun en önemli unsuru haline gelmiştir. Hakimiyet dönemi Selçukluların Gazneliler karşısında kazandığı Dandanakan zaferiyle başlamış, Selçuklu Türkleri Sünnî İslâm dünyasının iç ve dış tehlikelere karşı koruma görevini üstlenmiştir. Selçuklular siyasî, idarî ve askerî bakımdan İslâm dünyasının rakipsiz hâkimi olmuştur.

CEVAP E

5. Haristan ve Yevmü'l-atş savaşları Emevîlerle Türgişler arasında, Belencer Savaşı Hz. Osman döneminde Hazarlarla yapılmıştır. Hatta Yevmü'latş savaşından sonra Emevî halifesi Hişâm b. Abdülmelik Türgiş hakanı Sulu'ya bir elçilik heyeti gönderip İslâm'a davet etti. Ancak hakan İslâmiyet'i kabul ettikleri takdirde askerlerinin ve halkının geçim sıkıntısı çekeceğini söyleyerek bu teklifi reddetti. Bu teklifin reddedilmesinin nedeni Emevîlerin uyguladığı mevali politikası olabilir.

CEVAP E

6. Emevî halifeleri arasında farklı ve seçkin bir mevkii olan Ömer b. Abdülaziz Emevîler'in genel politikasına, yani Arap milliyetçiliğine dayanan siyasetine (mevali politikasına) karşı çıkmış ve bütün tebeaya eşit muamele eden bir siyaset takip etmiştir. Bu siyaset bütün İslâm ülkelerinde olumlu sonuçlar doğurmuştur. Çünkü o, valilere gönderdiği mektuplarda bütün insanlara iyi davranılmasını, Müslüman olanlardan asla vergi alınmamasını istemiştir. Bu sayede özellikle Mâverâünnehr bölgesindeki Türkler arasında İslâmiyet daha büyük bir hızla yayılmaya başladı. O vefat edince (720) yeniden Emevî Devleti'nin eski politikasına dönüldü.

CEVAP B

7. İslâm dininin Türkler arasında büyük kitleler halinde yayılması, Sâ mânîler döneminde gerçekleşti. Sâ mânî hükümdarı İsmail b. Ahmet 893 yılında Karluklar'ın başkenti Talas'a bir sefer düzenlemiş ve şehir fethedildikten sonra büyük kilise camiye çevrilmiştir. Sâ mânî başkenti Buha-ra'da, Özkent'te, Taşkent'te, Sayram'da, Otrar'da İslâm kültürünün ilk âbideleri cami-mescidler, türbeler ve zamanla bir ilim müessesesi haline gelecek olan ribatlar inşâ edilmiştir. Özellikle Oğuzlar arasında İslâmiyet'in yayılmasında Samaniler etkili olmuştur.

CEVAP A

8. Türkler arasında İslâmiyet'i resmî din olarak kabul eden ilk devlet İdil (Volga) Bulgar Devleti'dir. 922'de Bulgar hükümdarı İlteber Almuş, Abbâsî Halifesi Muktedir Billâh'a bir elçilik heyeti göndererek kendisine İslâm dinini tebliğ edecek din bilginleri, cami ve kale yapımına yardımcı olacak ustalar istemiştir. Halife Muktedir de bu isteği memnuniyetle kabul edip istenen din adamları, usta ve parayı hakana göndermiştir. 16 Mayıs 922 tarihinde toplanan İdil Bulgar beyleri halifenin İslâm'a davet mektubunu büyük bir hürmetle ayakta dinlediler. Yeri-göğü titreten tekbir sesleriyle Müslümanlığı kabul ettiler. Türkistan'da olduğu gibi burada da Müslüman olan İdil Bulgarları göçebe hayatı terk edip yerleşik hayata geçmeye başladılar. Böylece İdil Bulgarları Müslümanların kuzey-batıdaki temsilcileri oldular ve Başkurtlar gibi Batılı Türk boylarının da İslâmiyet'i kabul etmesinde önemli rol oynadılar. İslâmiyet'i devlet dini olarak benimseyen ilk büyük Müslüman Türk devleti ise Karahanlılar'dır.

CEVAP A

Türk - İslam Tarihi - IX

9. Sarayda hakan ve vezirden sonra en önemli makam uluğ hâcib idi. Hâcibe tayangu denirdi. Hakanın sarayda "dayandığı" yani güvendiği kimseyi ifade eden tayangu, hâcib unvanının kullanımının yaygınlaşmasından sonra unutulmuştur. Teşrifatçı veya perdecı başılık yapan hâcibin temel görevleri idare edenle idare edilen arasındaki ilişkiyi düzenlemek ve gelip giden elçileri ağırlamaktır. Saray muhafızı candar idi. Yatgak da denilen bu muhafızlar, hakanın korunmasından da sorumludur. Alemdarlar hakanın kırmızı renkli bayrak ve sancaklarını taşıyan ve muhafaza eden kişi idi. Hansâlârin görevi kapları ve sofrayı idare etmektir. İdiş Türkçe kadeh veya bardak anlamındadır. Onun temel vazifesi hakanın tertiplemediği ziyafetlerde meşrubat ve çerez işlerine bakmaktır. Sarayın ilbaşısı sarayın ahırından sorumlu idi. Hakana ait elbiseleri câmeihâne de dikan ve muhafaza edenlere câmedar denirdi.

CEVAP D

10. İlimga ya da bitikçi hükümdarın yarlıg denilen emir ve mektuplarının yazılmasından sorumlu Divan-ı İnşa kati bidir, merkez teşkilatıdır. A, B, C ve D seçeneklerinde verilenler taşra görevlileridir. Şahne ya da Şihne güvenlik ve asayişten sorumludur. Muhtesip esnaf zabıtasıdır, eşkinici atlı posta işlerinden sorumludur, çalıg ise köylerde beyin haberini taşıyanlardır.

CEVAP E

11. Ortaçağ İslam dünyasında bilinen ilk modern nitelikli medresesi Karahanlı hükümdarı Tamgaç Han İbrahim tarafından 1066 tarihinde Semerkand'da açılmıştır. Bu medreseyi modern ve ilk kılan özellikler fiziki açıdan kendine ait ayrı bir binası, öğrenci yurdu, kütüphanesi, seçilmiş gelen idarecileri, belirli bir ekolde programı ve dersleri, düzenli devam eden öğrencileri, öğrenci bursları, olmasıdır. Karahanlılarda medreselerin temel işlevi, imam, müezzin, hatip, vâiz ve müftü gibi halkın dinî ihtiyaçlarına cevap veren memurların yetiştirilmesi yanında, yargı işlerinden, sulama ve vergi meselelerine kadar bir çok alanda etkin olan kadılık, muhtesiblik, kâtiplik, tercümanlık, istihbarat, noterlik, elçilik, nâibik, valilik ve vezirliğe kadar devletin bürokrat ihtiyacını karşılamaktır.

CEVAP A

12. Gazne Devleti'nin kurucusu Samanilerin ordu komutanı olan Alp Tegin'dir. Alp Tegin'den sonra başa İshak İbrahim, ondan sonra başa ordu komutanlarından Bilge Tegin, ondan sonra yine ordu komutanlarından Böritegin geçmiştir. Böritegin'den sonra başa Alp Tegin'nin ordu komutanlarından Sebük Tegin geçmiş ve devlet yıkılana kadar hükümdarlık Sebük Tegin sülalesinde devam etmiştir. Bu nedenle Gazneliler hanedanının kurucusu Sebük Tegin'dir.

CEVAP D

13. Hükümdara ait olan her şey bir anlamda onun alâmeti idi. Bu nedenle ona mahsus mekân (saray, saltanat çadırı), eşya (taht, taç, tıraz, bayrak vs.) ve gösteriler (nevbet vurma) çok haşmetli, görkemli, emsalsiz olurdu. Sultanın hakimiyetini gösteren en etkin ve yaygın sembol ise hutbe ve sikke idi. Sultanın yazılı belgelerdeki alâmeti ise tevkî' idi.

CEVAP B

14. Divan-ı vezaret başkanı vezir olup idari işlerle ilgilenirdi, Divan-ı işraf denetim ve teftiş işleriyle uğraşırdı, Divan-ı risalet yazışma, Divan-ı vekalet ise hükümdara ait emlağı ve hükümdar ailesinin mali işlerini düzenleyen kurumdur. Divan-ı arz ise bugünkü anlamda Milli Savunma Bakanlığı işini yürütürdü.

CEVAP C

15. Tarih yazıcılığı bakımından Gazneliler devri oldukça parlaktır. Soruda verilen ünlü simaların hepsi tarihçi kimliği ile tanınmıştır.

CEVAP A

16. Selçuklular, Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı olmak üzere devletler kurmuşlardır. Bunların ilki hemen Dandânakân'dan sonra Kavurt Bey'in fethettiği Kirman'da kurduğu meliklik; ikincisi Sultan Melikşah'ın 1078 tarihinde kardeşi Tutuş'u Şam (Suriye)'a tayin etmesi üzerine kurulan Suriye Selçuklu Melikliği; üçüncüsü Sultan Sancar yeğeni Mahmud'u Irak'a sultan tayin etmesiyle kurulan Irak Selçukluları; sonuncusu ise Kutalmışoğlu Süleymanşâh'ın İznik'i fethederek Büyük Selçuklular'dan bağımsız, onlarla rekabet hâlinde kurduğu Türkiye Selçukluları hanedanlarıdır. Türkiye Selçuklu bağımsız bir devlet olarak kurulmuş, diğerler kuruluşundan itibaren Büyük Selçukluya bağlı kalmıştır.

CEVAP A

Türk - İslam Tarihi - X

1. Tuğrul Beyin kardeşi İbrahim Yinal kendisine toprak verilmemesinden dolayı isyan ederek Tuğrul Bey'i Bizans ve Büveyhiler karşısında zora sokmuştur. Hanedandan olan Arslan Yabgunun oğlu Kutalmış'ın da Tuğrul beye karşı hükümdarlık iddiasında bulunduğu dair kaynaklar da mevcuttur. Bu isyanların temel sebebi kut anlayışı dolayısıyla şehzâdelerin tahtta hak sahibi oldukları inancıdır.
CEVAP D
2. Büveyhoğulları, 932-1056 yılları arasında Fars, Hûzistan, Kirman, Cibâl ve Irak bölgesinde hüküm sürmüş olan Deylemlî, şîî inanışlı bir hanedandır. Büveyhî emiri Ahmed, 19 Aralık 945'de, Abbasî halifesi Müstekfî tarafından, Bağdad'daki karışıklıkları bastırmak için davet edilip, emirü'l-ümeralığa tayin edildi. Fakat Ahmed, Müstekfî'nin gözlerine mil çektiği onun yerine Mutî' Lillah'ı halife ilân etti. Abbasîler bundan sonra Büveyhoğulları'nın baskısı altında varlıklarını sürdürmek zorunda kaldılar. Bu baskıya Selçuklu sultanı Tuğrul Bey son vermiştir.
CEVAP B
3. Tuğrul Bey Büveyhilerin Bağdat komutanı Arslan Besasirî'nin üzerine sefere çıkarak, bu tehlikeyi ortadan kaldırır. Besasirî tehlikesinin uzaklaştırılmış olmasından memnun olan Halife el-Kâim Biemrillah, Tuğrul Bey'e parlak karşılama töreninde "Doğu'nun ve Batı'nın hükümdarı", "Dinin direği" ve "Halife'nin ortağı" gibi unvanlar vermenin yanında taç giydirip, altın kılıç kuşatmak suretiyle de onurlandırıldı. Tuğrul beyin Bağdat Seferlerinin temel sebebi Büveyhi sorunudur.
CEVAP C
4. Tuğrul Bey'in ölmesi üzerine 1063 yılında Kutalmış Rey şehrinde hükümdarlığın kendisine ait olduğunu iddia ederek isyan etmiş, bu durum Alp Arslan'ı çok uğraştırmıştır. Aynı durum Melikşah'ın hükümdarlığı döneminde Kavurt İsyanı için söylenebilir.
CEVAP B
5. Arslan Yabguya bağlı olan Oğuzlara Yabgulu Türkmenler denilmiştir. Yabgulular Kutalmış'ın oğullarının hapse atılmasından sonra Suriye ve Anadolu'da başı boş ve deneimsiz hareket etmiştir.
CEVAP E
6. Büyük Selçuklu sultanı Melikşah döneminde Hicaz, Yemen, Aden egemenlik altına alınmış ve 1080 yılından itibaren Hicaz'da hutbe Melikşah adına okunmuştur.
CEVAP B
7. Sultan Melikşah'ın ölümü ile başlayan "Fetret Devri" Berkıyruk dönemi içerisinde başlayan çöküş ve parçalanmadır. Ayrıca Berkıyruk döneminde hanedandan Arslan Argun ve Tutuş isyan etmiş, haçlı seferleri başlamıştır.
CEVAP A
8. Melikşah'ın ölümü üzerine ülkede fetret dönemi başlar, devlet ııkılma süreci ile karşı karşıya kalar. 1118'de tahta çıkan Sultan Sencer devleti yeniden güçlendirerek "İkinci İmparatorluk" devrini başlatır.
CEVAP A
9. Selçuklu döneminin büyük alimi olan İmam Gazzali devleti yönetebilecek yaşta olmadığı için Mahmut adına hutbe okunması konusunda fetva vermemiştir.
CEVAP C
10. Büveyhilerin elinde bulunan Umman'ı almak için düzenlediği deniz seferi bölgeyi ele geçiren Kirman Meliki Kavurt Selçuklu tarihinde ilk deniz aşırı seferi düzenleyen kişi unvanına sahiptir.
CEVAP E
11. Tutuş'un ölümünden sonra Suriye Selçukluları, iki oğlu Rıdvan ve Dukak ile onların atabeylerinin mücadelesi sonucunda Dımaşk ve Halep Melikliği olarak ikiye ayrıldı. Her iki melik de Büyük Selçuklu sultanlarına bağlı kaldılar. Ancak neredeyse Melikşah'ın ölümü ile eş zamanlı olarak ve Selçuklu Devleti'nin fetret döneminde Birinci Haçlı Seferi başladı. Suriye Selçuklu Melikliği'nin de kardeşler arasındaki çekişmeler yüzünden güç kaybına uğraması, Haçlılar'a beklenenin çok üzerinde ve kolay bir başarı imkânı verdi.
CEVAP A

Türk - İslam Tarihi - X

12. Kurulan atabeylikler şunlardır; Şam Atabeyliği (Togteginliler Böriler) (1104-1154), Musul ve Halep Atabeyliği (Zengiler) (1127-1233), Azerbaycan Atabeyliği (İldenizliler) (1148- 1225), Fars Atabeyliği (Salgurlular) (1148-1286). Bugünkü Anadolu topraklarında Atabeylik kurulmamıştır. Bu atabeylikler Büyük Selçukluya ya da Irak Selçuklularına bağlı olmuş, halife adına hutbe okutmuşlardır.

CEVAP E

13. Selçuklular'ın mücadele ettiği gayrimüslim güçler ise Anadolu'da Bizans, Kafkasya'da Gürcüler, Doğu Anadolu'da Ermeniler ve Türkistan'da Karahıtaylardır. Mısır'a egemen olan Fatimiler gayrimüslim güçlerden değildir.

CEVAP C

14. Büyük Selçuklu Devleti ve diğer şubelerde de, devlet teşkilatının temelinde üç ana unsurun bulunduğu görülür. Bunlar tarih boyunca yaygın bir yönetim tarzı olan monarşinin tepesindeki hanedan ile bütün devlet mekanizmasının kaynağını teşkil eden gulâm ve iktâ sistemidir. Aslında bu üç temel unsur bazı farklılıklar olmakla birlikte genellikle Ortaçağ İslam devletlerinin hepsinde mevcuttur. Ortaçağ İslam devletlerinde yaygın olarak uygulanan ve köle temini ile esir alma yoluyla oluşturulan gulâm sisteminin Selçuklulara Gaznelilerden geçmiştir.

CEVAP E

15. Adalet emiri anlamına gelen emîr-i dâd, Nizâmülmülk'ün "Siyasetname" adlı eserinde bahsettiği emîr-i haresin Selçuklu uygulamasındaki karşılığıdır. Bu unvanı ilk kullanan Büyük Selçuklu Devletidir. Emîr-i dâd'ın (Dâd beg) asıl görevi, daha çok sultana ve devlete karşı, yani siyasî suç işlediği iddiasıyla cezalandırılan kişilerin cezalarını infaz etmektir.

CEVAP A

16. A, B, C ve D seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. Ancak Irak ve İran seferi Cengiz Han öldükten sonra torunu Hülagu tarafından düzenlenmiş ve fethedilmiştir.

CEVAP E

17. Möngke, diğer adıyla Mengü 1251-1259 yılları arasında hükümdarlık yapmış Moğol Cengiz İmparatorluğunun son hükümdarıdır.

CEVAP E

18. İmparatorluğun son kağanı olan Möngke 1259 yılında Çin seferi esnasında ölmüştür. Böylelikle Moğol imparatorluğu tamamen yıkılmış, yerine dört devlet kurulmuştur. Artık Deşt-i Kıpçak'ta Altın Orda, Mâverâün-nehr ve Doğu Türkistan'da Çağatay Hanlığı, İran'da İlhanlılar ve Çin'de de Yüan Hanedanı (Kubilay Hanlığı) Moğol İmparatorluğu'nun ardılları olarak hüküm sürmüşlerdir. Kırım Hanlığı XVI. Yüzyılda Altın Orda Devletinin yıkılmasıyla kurulacaktır.

CEVAP C

19. Cengiz, 1206 kurultayında "kağan" unvanı almış ve ondan sonra bütün ardılları bu unvanı kullanmışlardır. İmparatorluk hanedanının ortak malı kabul edilmiştir. Yönetici aile "ak kemik", hanedan dışından olan en üst devlet görevlileri de dâhil olmak üzere bütün halk (tebaa) ise "kara kemik" olarak ifadelendirilmiştir. Yeni kağan, Cengiz evladı olmak kaydıyla kurultayda seçilmiştir.

CEVAP C

20. Soruda tanımı verilen ifade Pax-Mongolica'dır. Darugacı; Bağlı krallıklarda yerel yöneticileri kontrol etmek için Moğollar tarafından kullanılan müfettiş, denetçi. Köke Debter; nüfus kayıtlarının tutulduğu defter. Nöker; Cengiz'in daha küçüklüğünden itibaren yanında bulunmuş, ona koşulsuz destek vermiş ve kariyerini elde etmede etkin rol üstlenen kişiler. Yam; posta örgütü.

CEVAP E

21. Kağan olmasından sonra Cengiz'e tabi olan ilk Türk boyu Uygurlardır. Ne var ki, bu tabiiyet işgal veya fetih yoluyla değil, daha çok Uygurların 1209 yılından itibaren Moğol hükümdarına itaatlerini sunma şeklinde gerçekleşmiştir. Önce Beşbalık Uygurları kağana bağlılık bildirmişlerdir.

CEVAP A

22. Altın Orda devletinde Türk nüfus o kadar yoğun ki, yüz yıl geçmeden hanlık, her ne kadar hükümdar ailesi Moğol olsa da, artık bir Türk devleti niteliği kazanmıştı. Zaten Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Forsu'ndaki on altı büyük Türk devle-tine izafeten konulmuş on altı tane yıldızdan biri de Altın Orda Devleti'ni işaret eder.

CEVAP C

23. Harezmşah olarak anılan hükümdarlar "Ebu'l- Feth", "Hü-davend" ve "es-Sultanu'l-Muazzam" gibi unvanların yanı sıra "İskender-i Sâni" (İkinci İskender) gibi daha abartılı unvanlar da kullanmışlardır.

CEVAP C

Türk - İslam Tarihi - XI

1. Devlete adını veren Selçuk Bey, Aral Gölü ile Hazar Denizi arasında hâkim olan Oğuz Yabgu Devleti'nin komutanlarından Dukak Bey'in oğludur. Dukak Bey ölünce Selçuk Bey Oğuz Yabgu Devletinde subaşı (ordu komutanı) olmuştur. Daha sonra Yabgu ile arası açılan Selçuk Bey kendisine bağlı Oğuzları alarak Cend şehrine gelmiş ve Selçuklu Devleti'nin temellerini burada atmıştır. Burada Selçuk Bey ve etrafındakiler İslam dinini benimsemişlerdir. Selçuk Beyin Cend şehrinde İslam'ı kabul etmesi onun gücünü ve saygınlığını artırmıştır.
Cevap D
2. Divan-ı Risalet: Devletin iç ve dış yazışmaları ile haberleşmesini yapmakla görevli olup divanın âmiri de sahib-i divan-ı risalet olarak anılırdı. Mahzen-i Esrar olarak nitelenen bu divana çoğunlukla Divan-ı Risalet denirdi. Nâdiren de Divan-ı Bûnasr'da olduğu gibi başkanının adıyla anılırdı. Devletin işleyişi ile ilgili aşikâr ya da gizli haberleri sultana ulaştırmakla görevli Divan-ı Berîd de bu divanın bir alt birimini teşkil etmekteydi. Bunların başkente getirdiği her türlü evrak, bu divanda mühürlü kaplar içerisinde hazine-i hüccet adı verilen bir yerde muhafaza edilirdi.
Cevap B
3. A, C, D ve E seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. Selçuk Bey Cend şehrine Gazneliler tarafından atanmamış, Oğuz Yabgusu ile arasının açılması üzerine bu şehre gelmiştir.
Cevap B
4. Şahne/Şihne: Orta Çağ, Doğu İslam dünyasında bir şehri veya bölgeyi muhafaza ve kontrol etmekle yükümlü olan kişilerin taşıdığı unvandır. Selçuklularda asker kökenli valiler, garnizon komutanları veya güvenlik amiri konumundaki kişiler bu unvanı taşımaktaydı.
Cevap D
5. Selçuklularda hükümdar başkentte olmadığında onun tüm yetkilerine haiz olan görevliye Naib adı verilmiştir.
Cevap B
6. Muhammet Tapar Dönemi'nde (1105-1118) Türkiye Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan ile Musul toprakları için savaş yapılır, bu savaşta Habur Nehri'nde boğulan I. Kılıçarslan hayatını kaybeder, Bâtınilerle ve Haçlılarla savaşlar yapılır. Büyük Selçuklu Devleti'ne eski itibarını ve kudretini kazandıran Muhammed Tapar "esSultânü'l-a'zam Ebû Şücâ' Gıyâsü'd-dünyâ ve'd-dîn Kasîmu emîri'l-müminîn" lakabıyla anılır ve kaynaklarda "Selçukluların güçlü adamı ve kusursuz insanı" olarak tanıtılır. Onun Bâtıniler ve Haçlılarla yaptığı mücadele İslam dünyasında takdirle karşılanmış, meşhur İslam âlimi Ebû'l-Berekât el-Bağdâdî astronomiyle ilgili bir kitabını ona ithaf etmiştir.
Cevap B
7. Şiî bir devlet olan Büveyhîlerin egemenliği 932'den 1055'e kadar sürmüştür. Bu hanedana adını veren Ebu Suca Büveyh, savaşçı bir kabilenin başkanıdır. Oğullarından Ali Fars'ta, Hasan Rey'de ve Ahmet de Kirman'da bir Büveyh Beyliği kurmuştur. Büveyhoğulları zamanla batıya ilerleyerek Bağdat'ı egemenliği altına almıştır. Büveyhoğulları daha sonra Halife'yi emrine almıştır. Büveyhîler, İran ve Irak'ta hakimiyet sağlayan Deylemi kökenli İranî ve Şii karakterli bir hanedandır. Deylemlilerin kurduğu en güçlü hanedan olarak sayılır. İlk önce Kuzey İran'a sahip olmuş daha sonra güneye çekilmişlerdir. Sasani-lerin yıkılışından sonra İran'ın çoğunu ele geçiren ilk bağımsız İranî devlettir.
Cevap A
8. B, C, D ve E seçeneklerinde verilen savaşlar iki kardeş arasında yaşanmıştır. Talas Savaşı ile 751 yılında Araplarla Çinliler arasında yaşanmıştır.
Cevap A
9. Sultan Tuğrul, Büveyhîlerin işgalindeki halifelik merkezi olan Bağdat'ı kurtarmak için Abbasi Halifesi Kaim bi Emirillah'ın davetiyle 1055'te Bağdat'a girmiş ve Tuğrul Bey, Büveyhî Hükümdarlığı'nı yıkarak Abbasi halifeliğini yeniden güçlendirmiştir. Halifelige karşı yapılan Fatimî saldırılarını bertaraf etmiştir. Halifelik makamına ve Bağdat şehrine hizmetinden dolayı, 1058'de Tuğrul Bey'e iki altın kılıç kuşatan Halife, onu "Doğu'nun ve Batı'nın hükümdarı", "Dinin direği" ve "Halife'nin ortağı" şeklindeki yeni şerefli unvanlarla ödüllendirmiştir.
Cevap E
10. Tarsus, Adana, Antalya, Antep ve Antakya'yı fetheden Süleyman Şah'ın bu fetihleri Suriye Selçuklu Meliki Tutuş'la aralarının açılmasına neden oldu. Halep yakınlarında karşılaşan iki ordunun yaptığı Ayn Seylem Savaşı'nı Süleyman Şah kaybeder ve savaş sırasında ölür (1086). Süleyman Şah, Suriye'de Caber Kalesi yanına gömülür.
Cevap A
11. Melikşah'ın ölümü üzerine oğullarından Berkyaruk'un idaresi ile başlayan Fetret Devri, Sultan Sencer'in tahta çıkması ile sona ermiştir. Berkyaruk Dönemi'nde (1093-1105) ilk defa Haçlı Seferleri başlamıştır.
Cevap B
12. A; B, C ve D seçeneklerinde verilen savaşlar Selçuklular ile Gazneliler arasındadır.
Cevap E

Türk - İslam Tarihi - XI

13. Tuğrul Bey, Büveyhî Hükümdarlığı'nı yıkarak Abbasi halifeliğini yeniden güçlendirmiştir. Halifeliğe karşı yapılan Fatımî saldırılarını bertaraf etmiştir. Halifelik makamına ve Bağdat şehrine hizmetinden dolayı, 1058'de Tuğrul Bey'e iki altın kılıç kuşatan Halife, onu "Doğu'nun ve Batı'nın hükümdarı", "Dinin direği" ve "Halife'nin ortağı" şeklindeki yeni şerefli unvanlarla ödüllendirmiştir.

Cevap D

14. Oğuz İsyanı: 1153 Gur galibiyetinden sonra ulaşılan toparlanma umudu fazla uzun sürmedi. Vergi tahsili sırasında yapılan haksızlıklar yüzünden, kendi soyundan olan Oğuzlarla bazı emirler arasındaki ayrılıklar gittikçe büyüdü. Sultan Sencer, bir kısım emirlerin ısrarı ile göçebe Oğuzların üzerine yürümek zorunda kaldı. 1153 yılı Mart ayında Belh civarında, Oğuzlarla yapılan savaşı Selçuklular kaybettiler. Bu ağır yenilginin sonunda Sultan Sencer esir düştü. 1157 yılında Sencer'in ölümü üzerine devlet yıkıldı.

Cevap A

15. Büyük Selçuklu Devleti ile Karahıtaylar arasında 1141 yılında cereyan eden Katvân Savaşı, gerek Mâverâünnehir'in Karahıtaylar'ın eline geçmesi, gerekse savaşta yenilgiye uğrayan Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılışına zemin hazırlamış olması açısından Batı Asya tarihinde son derece önemli bir yere sahiptir.

Cevap C

16. Cengiz Han, Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu ve ilk Kağanı olan Moğol komutan ve hükümdardır. Hükümdarlığı döneminde gerçekleştirdiği hiçbir savaşı kaybetmeyen Cengiz Han, dünya tarihinin en büyük askerî liderlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. 13. yüzyılın başında Orta Asya'daki tüm göçebe bozkır kavimlerini birleştirip, bir ulus hâline getirerek Moğol siyasi kimliği çatısı altında toplamıştır.

Cevap B